

Bakalářská práce – posudek oponentky

Martin Dostál: Předčasná úmrtnost ve vybraných vyspělých zemích: trendy a její příčiny

Předkládaná práce má celkem 58 číslovaných stran včetně úvodního obsahu, seznamu obrázků, zdrojů i příloh. Téma předčasné úmrtnosti se v současné době dostává poměrně výrazně do popředí zájmu v rámci analýzy úmrtnostních poměrů. Významně tomu napomohl i vývoj posledních let a pandemie onemocnění COVID-19. Autor si v úvodu práce definuje předčasnou úmrtnost jako úmrtí osob, které se nedožily seniorského věku – tedy pevně stanovené věkové hranice, kterou pro potřeby této práce uvažuje jako 70 let. V tomto ohledu částečně postrádám diskusi jiných možností, jak lze předčasné úmrtí definovat a pojímat v analýze, a to i v rámci dále představené rešerše relevantní literatury, i když v ní je zmíněno více metodických pohledů.

Autor si bez dalšího rozvedení stanovuje dva cíle – porovnání a popis vývoje předčasné úmrtnosti ve vybraných státech a také porozumění faktorům ovlivňujících předčasnou úmrtnost. Především u druhého jmenovaného cíle bych doporučila větší konkrétnost, cíl by měl být ověřitelný výstup práce, porozumění autora ověřit bohužel nelze.

Po stručném úvodu je zařazena rešerše literatury. Ta je ve své první části zpracována z hlediska kvality i obsahu adekvátně úrovni bakalářské práce. V podkapitole 2.2.2 zaměřené na příčiny předčasné úmrtnosti je však poměrně zmatečné to, že autor přechází od rešerše literatury k ilustraci vývoje standardizované míry úmrtnosti na vybrané příčiny smrti v dále studovaných státech. Na tomto místě textu však není výběr států ani představen ani zdůvodněn. Kromě toho není jasné, proč pro Obr. 1 a 2 byly zvoleny právě vybrané konkrétní příčiny smrti, a navíc jiné věkové vymezení předčasné úmrtnosti než v dalším textu. Druhá kapitola pak ústí do formulace výzkumných otázek. Ačkoliv tyto otázky nejsou dále rozvedené nebo podloženy prostudovanými zdroji, vhodně doplňují cíle práce.

Další část textu se věnuje využitým metodám analýzy a datovým zdrojům. Autor využívá přímou standardizaci, zápis jejího výpočtu je však částečně nepřesný. Dále pracuje s intervalovou nadějí dožití – zápis výpočtu bohužel opět není zcela přesný či vysvětlený (není definováno, co je x a n). Rozdíl dvou intervalových nadějí dožití je pak v práci dekomponován pomocí dvourozměrné dekompozice.

Čtvrtou kapitolou autor přechází k vlastní analýze. Nejprve se věnuje standardizované míře úmrtnosti na vybrané skupiny příčin smrti. Doprovodný text je poměrně stručný a výrazně popisný, autor se nepokouší o významnější zdůvodnění pozorovaných trendů nebo uvedení kontextu např. z prostudované literatury. Následně je prezentován vývoj intervalové naděje dožití mezi přesnými věky 0 a 70 let. V případě grafů rozlišených podle pohlaví je škoda, že se nepodařilo využít jednotné měřítko pro přímou srovnatelnost. Rozdíl hodnot intervalové naděje dožití na počátku a konci sledovaného období je pro jednotlivé studované státy dekomponován a je možné hodnotit příspěvky vybraných skupin příčin smrti i věkových skupin. Autor však zůstává u strohého popisného stylu textu. Navíc by formální úpravou měly projít uváděné obrázky (neúplná legenda apod.). Bohužel v textu této analytické kapitoly postrádám v podstatě jakoukoli interpretaci vzhledem k tématu práce i stanoveným otázkám.

V závěru se autor vrací k vymezeným výzkumným otázkám a stručně k nim podává odpovědi. Bohužel se již nevěnuje vyhodnocení dosažení stanovených cílů. Předkládaná práce přináší téma vysoce aktuální a atraktivní, je škoda, že tuto atraktivitu se nepodařilo přenést do zpracovaného textu. Popisná formulace textu a v podstatě prostý popis obrázků je místy až náročný na pozornost čtenáře a spíše přináší nové otázky. Otevírání nových otázek nemusí být u odborného textu na škodu, pokud však nejde (jako bohužel v tomto případě) o otázky, jejichž zodpovězení by bylo možné očekávat od předloženého textu. Kromě toho autor na mnoha místech neuvádí citace zdrojů některých informací, občas se nevyhne neobratným formulacím (např. úmrtnost ve vyšším věku „umožňuje demografické stárnutí“ na str. 11, popis přímé standardizace na str. 20, apod.), atd. Pro další práci autora bych si ještě dovolila připomenout to, že názvy kapitol samy o sobě mají

přinášet čtenáři jasnou představu o obsahu dané kapitoly – není tedy vhodné nazývat kapitoly názvy ukazatelů nebo států.

Na základě prostudování práce se nemohu ubránit dojmu, že autor se sice snažil práci zpracovat kvalitně, ovšem pravděpodobně nerozvrhl dobře časový postup prací – především druhá polovina textu působí uspěchaně, není provázaná s částí první apod. I po formální stránce bylo možné předkládanou práci zkvalitnit. Nicméně většinu uvedených nedostatků lze pravděpodobně zdůvodnit nezkušeností autora s podobným typem textů. I přes uvedené nedostatky dle mého názoru **předkládaná práce splňuje požadavky kladené na bakalářské práce, a proto ji doporučuji přijmout k obhajobě.**

V Praze dne 27. 12. 2023

RNDr. Klára Hulíková Tesárková, Ph.D.

Oponentka práce